

Lunds universitet
Sociologiska institutionen

Mansframträdandet

- samtal om tillblivande av maskulinitet i fokusgruppsintervjuer med
60-talister och 90-talister

Författare: Jennifer Nicolaysen
Kandidatuppsats: SOCK08, 15 hp
Höstterminen 2021
Handledare: Magnus Ring

ABSTRAKT

Författare: Jennifer Nicolaysen

Titel: Manframträdandet – samtal om tillblivande av maskulinitet i fokusgruppsintervjuer 60-talister och 90-talister

Kandidatuppsats: SOCK08, 15 hp

Handledare: Magnus Ring

Sociologiska institutionen, höstterminen 2021

Med hänvisning till statistik som påvisar en ökning av både antalet anmälda och lagförda våldtäkter efter senaste reformen av sexualbrottslagstiftningen ämnar denna uppsats skapa förståelse för den del av maskulinitetstillblivandet som resulterar i ett problematiskt beteende. Genom att intervjua fokusgrupper av män från två olika generationer har studien strävat efter att med hjälp av en tematisk analys skapa förståelse för hur maskuliniteten etableras samt vad som skiljer etablerandet av maskulinitet mellan olika generationer, såsom generationsbegreppet definieras av Mannheim. Studiens förhoppning är att de generationella likheterna och skillnaderna ska beskriva hur framliden processen mot ett mer jämställt samhälle är samt ge ledtrådar om ytterligare nödvändiga åtgärder.

Studien visar att maskulinitetstillblivande hos männen som deltagit i studien sker genom att fortlöpande tillgodogöra sig erfarenheter och kunskap som livet naturligt presenterar för dem. Maskulinitetstillblivandet är också färgat av olika samhällsföreteelser som presenterats bland annat i media och som också skapat olika typer av skam hos de intervjuade. Skillnader mellan de olika generationerna är att den äldre generationen i högre utsträckning definierar kön som biologiskt och anser att män och kvinnor har olika psykologiska egenskaper. För maskulinitetstillblivandet bidrar en sådan inställning till kvarhållande av ett maskulint beteende som idag anses vara både problematiskt och kriminaliserat. Den yngre generationen framhåller istället dikotomin manligt/kvinnligt som mindre betydelsefull och förklarar social uppdelning som följd av individuella egenskaper och intressen. En sådan inställning bidrar till ett mer öppet och tillåtande maskulinitetstillblivande.

Nyckelord: maskulinitet, genustillblivande, sexualbrottslagstiftning

Innehållsförteckning

1. Introduktion.....	1
1.1 Problemformulering.....	2
1.2 Syfte och frågeställningar.....	3
1.3 Avgränsningar.....	3
2. Bakgrund.....	3
2.1 Sexualbrottslagstiftningens reformer.....	3
2.2 Definition av generationsbegreppet.....	5
3. Tidigare forskning.....	6
3.1 Maskulinitetsforskning.....	6
3.2 En kritisk feministisk blick.....	7
3.3 Mitt bidrag.....	8
4. Teori.....	8
4.1 Tre olika perspektiv.....	9
4.2 Traditionpositionering.....	9
4.3 Teoretiskt ramverk.....	10
4.3.1 Genusperformativ.....	10
4.3.2 Habitus.....	11
4.3.3 Symbiosen.....	12
5. Metod.....	12
5.1 Kvalitativ forskningsstrategi.....	12
5.2 Fokusgrupper.....	13
5.3 Urval.....	14
5.4 Litteratursökning.....	16
5.5 Genomförande av intervjuerna.....	17
5.6 Bearbetning av materialet.....	19
6. Resultat och analys.....	19
6.1 60-talisternas osäkra mansroll.....	20
6.1.1 Från son till far.....	20
6.1.2 Mansskammen.....	21
6.1.3 Den moderna mannen.....	22
6.2 60-talisternas fokus på biologisering och psykologisering av kön.....	23
6.2.1 Arbetsdelning mellan könen.....	23

6.2.2 Den sexuella driften.....	24
6.3 90-talisternas maskulina utveckling.....	26
6.3.1 Från omogen till mer mogen.....	26
6.3.2 En modern man.....	28
6.4 Individualiseringens betydelse hos 90-talisterna.....	29
6.4.1 Arbetsdelning till följd av biologiska men främst individuella skillnader.....	29
6.4.2 Maskulinitet i olika grupper.....	30
7. Slutdiskussion.....	32
8. Litteraturlista.....	35
Bilaga 1.....	38
Bilaga 2.....	39

1. Introduktion

”Men frihetens längtan har funnits hos kvinnor och längtan efter symbiosen hos män. Men frihetens väktare har för kvinnor varit män, medan symbiosens mål för män varit kvinnor. Med andra ord: könen har fått helt olika ontologisk status för varandra. De har visserligen båda varit varandras möjligheter och begränsningar /.../ men det har aldrig handlat om samma möjligheter eller samma begränsningar”
(Hirdman, 1988, s. 55)

Frihet och symbios – den mest basala motsättningen hos mänskligheten enligt Hirdman (1988). Ovanstående citat beskriver de olika förutsättningar som män respektive kvinnor har till följd av att de ingår i vad Hirdman kallar för ett *genussystem*. Hirdman beskriver genussystemet som en grundläggande ordningsstruktur av kön som också utgör förutsättning för andra sociala, ekonomiska och politiska ordningar. Vad som kännetecknar genussystemet är *könens isärhållande* och *manlig överordning*. Könens isärhållande handlar om dikotomin manligt/kvinnligt – att manligt respektive kvinnligt definieras av och genom skillnader vilket medför att män och kvinnor intar olika positioner inom genussystemet. Den manliga överordningen innebär att manliga uppgifter och uttryck värderas högre än kvinnors, mannen betraktas som norm vilket således innebär ett manligt maktövertag. Hirdman menar att dikotomin manligt/kvinnligt upprätthålls och återföds genom de biologiska skillnaderna mellan könen – beroende av biologiskt kön ser rollen i fortplantningsprocessen olika ut. Detta gör att den manliga överordningen är svår att motverka (Hirdman, 1988).

Genussystemet innebär följaktligen en kvinnlig underordning. Denna underordning har kvinnor protesterat emot genom generationer. Målet för protesterna är jämställdhet mellan kvinnor och män (<https://www.jamstalldhetsmyndigheten.se/>). Rådande överordnade maskulinitetsnormer influerar mäns agerande. Ett manligt agerande som uppfattats problematiskt av kvinnor är t.ex. mäns tolkningar av samtycke i sexuella sammanhang. Som ett sätt att råda bot på problematiken och stärka

kvinnors ställning har svensk sexualbrottslagstiftning införts och reviderats, senast år 2018.

Förändringarna i sexualbrottslagstiftningen trädde i kraft 1 juli 2018 och innebar införandet av en frivillighetsprincip, vilket i våldtäktsmål innebär att lagen bygger på avsaknad av frivillighet istället för att enbart, som tidigare fokusera på förekomst av våld, hot eller en särskilt utsatt situation (Brå 2020, s. 3). Ansvar för egna handlingar förstärktes också genom den senaste lagändringen och innebar att även oaktsamma sexuella handlingar med avsaknad av samtycke skulle bedömas som våldtäkt (Brå, 2020). I Brottsförebyggande rådets (Brå) rapport (2020) har 2017 års kriminalstatistik, det vill säga innan införandet av frivillighetsprincipen, jämförts med 2019 års kriminalstatistik, det vill säga efter införandet av frivillighetsprincipen, gällande just sexualbrottslagstiftningen. Rapporten visar att antalet anmälda våldtäkter har ökat med 21% vilket innebär en ökning på 1035 anmälningar. Antal åtal gällande våldtäkt som väckts har ökat från 236 personer år 2017 till 425 personer år 2019. Rapporten visar också att antalet väckta åtal har ökat i högre utsträckning jämfört med antalet anmälda våldtäkter – vilket Brå menar har att göra med att den nya våldtäktslagstiftningen gjort det enklare för rättsväsendet att lagföra anmälda våldtäkter. Antalet fällande domar har ökat från 190 domar år 2017 till 333 domar år 2019 (Brå, 2020). Av de lagförda är nästintill samtliga män (<https://bra.se>).

Enligt Brå har införandet av lagen i stor utsträckning haft åsyftad verkan (Brå, 2020). Men frågan är hur införandet av lagen har påverkat de normer som ligger till grund för mäns agerande när nu tidigare accepterad norm har upphöjts till rättslig nivå och agerandet är kriminaliserat.

1.1 Problemformulering

Vi går mot ett mer jämställt samhälle men maskulinitet utgör fortsatt den dominerande normen. För att jämställdhet skall uppnås behöver både femininitetsnormer och maskulinitetsnormer förändras. Genom att studera tillblivande av maskulinitetsnormer utifrån olika generationer kan ledtrådar för dels, hur långt vi har kommit, men också till hur problematiken kan hanteras för att nå ytterligare förändring, återfinnas. Fynden skulle senare kunna vara användbara i vidare arbete att förändra och påverka maskulinitetstillblivande till

att inte längre vara problematisk och inskränkande på kvinnors (eller mäns, ickebinäras, transpersoners etc.) rättigheter.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att få ökad förståelse för hur män tänker om att bli/vara män samt att få insikt i hur maskulinitetstillblivandet fungerar i uppgift att förstå hur den del av maskulinitetstillblivandet som resulterar i problematiskt – och sedan förändringarna i sexualbrottslagstiftningen trädde i kraft också kriminaliserat – beteende. Syftet är också att se om maskulinitetstillblivande skiljer sig åt mellan olika generationer.

Hur kan etablerandet av maskulinitet förstås?

Hur kan etablerandet av maskulinitet skilja sig mellan olika generationer?

1.3 Avgränsningar

Det finns inom genusforskning ett antagande om att män gör maskulinitet och kvinnor gör femininitet, således ett upprätthållande av dikotomin manligt och kvinnligt. Nordberg (2004) menar att detta synsätt kan utgöra hinder och begränsa förståelsen av desamma, eftersom både män och kvinnor skapar identiteter utifrån bägge koncepten (Nordberg, 2004). Denna uppsats kommer inte skilja sig från tidigare forskningstradition och kommer således ha män/personer som identifierar sig som män, som studiesubjekt.

2. Bakgrund

Inledningsvis i detta avsnitt presenteras en redogörelse för sexualbrottslagstiftningens reformer i uppgift att presentera en historisk bild av hur ett manligt agerande problematiserats och allt mer kriminaliserats. Eftersom uppsatsen vill studera maskulinitetstillblivande hos skilda generationer avslutas avsnittet med att definiera generationsbegreppet.

2.1 Sexualbrottslagstiftningens reformer

I Regeringens proposition 2017/18:177 kallad *En ny sexualbrottslagstiftning byggd på frivillighet* förklaras att bakgrunden till förändringarna i sexualbrottslagstiftningen, så som den föreslås formuleras från och med 1 juli 2018, har att göra med att skydda varje enskild individ att utsättas för sexuella

kränkningar och stärka individens rätt till självbestämmande (Justitiedepartementet, 2018). Sexualbrottslagstiftningen har historiskt varit föremål för utredning och reformerats, bland annat år 2005 och år 2013. Syftet med reformerna har varit att innehållet i lagen i större utsträckning ska kunna överensstämma med praxis – att lagens åsyftade verkan ska uppnås (ibid).

Regeringen föreslog i den förändring som ikraftträdde 1 juli år 2018 att ”gränsen för straffbar gärning bör gå vid om deltagandet i en sexuell aktivitet är frivilligt eller inte” och ansåg att ”det bör införas ett särskilt oaktsamhetsansvar för vissa sexualbrott” (Justitiedepartementet, 2018 s.9). Principen om frivillighet skulle ersätta lagtext om *användning av något medel* eller *utnyttjande av vissa omständigheter*. Det innebär att det, för att räknas som våldtäkt, inte längre behöver bevisas att gärningsmannen använt sig av hot, våld eller att offret befunnit sig i en särskilt utsatt position. Regeringen menade att införandet av en frivillighetsprincip sänder ut ett tydligt och normativt budskap till allmänheten och kan på så vis leda till förändringar avseende deras värderingar (ibid).

Gällande oaktsamhetsansvaret som införs för vissa mer allvarliga sexualbrott innebär att gärningsmannens uppsåt inte längre är avgörande – utan att en oaktsam handling också kan innebära men och lidande för offret. Förhoppning finns även om att kriminaliseringen av oaktsamhet ska ha effekt på allmänhetens beteende (ibid). Kombinationen av att både införa krav på samtycke och kriminalisera oaktsam handling tros kunna säga något om individens förväntade nivå av eget ansvar.

”En frivillighetsbaserad lagstiftning tar sin utgångspunkt i att den som har för avsikt att ha sexuellt umgänge med någon annan måste försäkra sig om att viljan till ett sådant sexuellt umgänge är ömsesidig. I det ligger ett krav på aktsamhet. Med den utgångspunkten framstår det som konsekvent att inte bara uppsåtliga utan även vissa oaktsamma beteenden mot någon som inte deltar frivilligt bör omfattas av straffansvar” (Justitiedepartementet, 2018 s. 23).

Vidare förändringar är att *sexuellt tvång* och *grovt sexuellt tvång* ersätts med *sexuellt övergrepp* och *grovt sexuellt övergrepp*. Detta för att bättre stämma överens med hur brottet betecknas gentemot barn och på så vis blir

sexualbrottslagstiftningen som sådan mer enhetlig. Döms man för *grov våldtäkt* eller *grov våldtäkt mot barn* är minimistraflet fängelse i fem år, istället för som tidigare fyra år. Barnperspektivet kan ses ha stärkts ytterligare genom att särskilt beakta om gärningsmannen visat brutalitet eller grymhet kopplat till offrets låga ålder. Kravet på aktsamhet gäller även barn kopplat till barnets ålder där större ansvar vilar på gärningsmannen om att försäkra sig om att barnet inte är minderårigt. Anmälan om målsägarbiträde för barn som varit utsatt skall ske omedelbart en förundersökning inletts eller återupptagits om det inte är uppenbart att målsägande saknar behov av en sådan (Justitiedepartementet, 2018).

2.2 Definition av generationsbegreppet

Författaren Jane Pilcher beskriver i *Mannheim's Sociology of Generations: An Undervalued Legacy* (1994) Karl Mannheims definition av *generationer*. Pilcher förklarar att Mannheim ansåg att den sociohistoriska miljön kan påverka individer under ungdomsåren. En grupp ungdomar med delade erfarenheter av den sociohistoriska miljön utgör en kohort – en social grupp som utifrån sina gemensamma erfarenheter i sin tur påverkar händelser som formar framtida kohorter – nästa generation (Pilcher, 1994). Pilcher menar att Mannheims definition av generationsbegreppet således bildas av en grupp individer i liknande åldrar, vars gruppmedlemmar erfarit samma historiska händelse, under en specifik tidsperiod. Mannheim menade dock inte att det enbart handlade om att existera under samma kronologiska samtid som utgjorde kohorten – det mest betydande var den eller de delade erfarenheterna av sociala händelser som haft inverkan på gruppen som helhet. På så vis, menar Pilcher, innebär Mannheims definition av generationer att alla generationer inte utvecklar utmärkande drag – vissa har helt enkelt inte erfarit tillräckligt avgörande historiska händelser som format dem. Samtidigt som Mannheims teori förutsätter delade erfarenheter behöver en generation inte vara homogen; den gemensamt upplevda erfarenheten kan uppfattas på olika sätt av generationsmedlemmarna. Enligt Pilcher, menade Mannheim, beror detta på att medlemmarna i en generation är internt *stratifierade* – de har olika social placering till följd av t.ex. kultur eller klass (ibid).

3. Tidigare forskning

Avsnittet delger inledningsvis en kort diskussion om i vilken forskningstradition uppsatsen skrivs. Därefter redogörs uppdelat för tidigare forskning inom maskulinitetsforskning och forskning med en mer kritisk feministisk blick. Avsnittet avslutas med en redogörelse för denna uppsats akademiska bidrag.

Denna uppsats har för avsikt att studera maskulinitet och tillblivande av densamma. Men uppsatsens problemformulering handlar om att lära om maskulinitet för att underlätta och främja en kritisk feministisk blick. Frågan är då om det bedrivs maskulinitetsforskning eller femininitetsforskning? Jag skulle vilja säga att det ena inte utesluter det andra och att denna uppsats befinner sig mitt emellan. Makt(o)balansen mellan män och kvinnor är ett ämne som intresserat många forskare genom tiderna. Maskulinitetsforskning, som är ett relativt nytt forskningsfält, har sitt ursprung från feministiska rörelser. Mäns sociala ställning har förändrats i takt med att kvinnors privilegier utökats. Tidigare hade inte föreställningar om maskulinitet varit föremål för ifrågasättanden men kom att blir det i och med skiftande sociala relationer (Phillips, 2008).

3.1 Maskulinitetsforskning

Trots avsaknad av att vara ett långvarigt historiskt forskningsfält har en mängd verk upprättats – samtliga innehållandes intressanta perspektiv på maskulinitet. Utifrån en svensk kontext kan nämnas maskulinitetsforskaren Thomas Johansson som bland annat medverkat vid författandet av *Maskuliniteter, kritik, tendenser, trender* tillsammans med Marcus Herz (2011). Författarna menar bland annat att mäns sexualitet beskrivs som rationell, individuell och ständigt aktiv. De beskriver att heterosexualitet är den manliga normen och att män aktivt försöker, genom att förstärka sin egen heterosexuella sexualitet, ta avstånd från både homosexuella och kvinnor. Författarna menar vidare att till följd av detta blir även den manliga intimiteten komplicerad. Mäns relationer till kvinnor handlar om att bevisa sin manlighet för att inte riskera att framstå som homosexuell eller kvinna, med andra ord – att inte riskera att framstå som omanlig. Dock finns en viss ambivalens – män (och kvinnor) kan välja att frångå diskursen genom att använda sig av olika strategier – men ofta sker detta på väl avgränsade arenor och alltid med den heterosexuella normen som bas (Herz & Johansson, 2011). Herz och

Johansson beskriver att det handlar om ett upprätthållande av hegemoniska diskurser vilket föranleder en presentation av en internationell maskulinitetsforskare, nämligen Raewyn Connell. Connell (2008) lanserade en teori om *hegemonisk maskulinitet*. Enligt Connell handlar hegemoni (som ursprungligen är ett begrepp myntat av Antonio Gramsci) om en kulturell dynamik som gör det möjligt för en särskild grupp att upprätthålla en dominerande ställning i samhället. Den hegemoniska maskuliniteten innebär således ”den konfiguration av genuspraktik som innehåller det för tillfället accepterade svaret på frågan om patriarkatets legitimitet” (Connell, 2008, s. 115). Rådande hegemoni – den maskulina – garanterar på så vis mäns överordning och kvinnors underordning men är inte statisk utan kan förändras (ibid).

3.2 En kritisk feministisk blick

Om man istället utgår ifrån uppsatsens mer långsiktiga syfte – att främja en kritisk feministisk blick, blir det snarare intressant att kika på maskulinitet som problematisk, det vill säga utifrån ett kritiskt feministiskt perspektiv. Simone de Beauvoir (2002) menar att kvinnan under historiens utveckling fått inta positionen av *den andre* – det sekundära könet i relation till det primära – mannen. Kvinnan ses av mannen som ett objekt, men innehar samtidigt en subjektivitet. Kvinnor har från födseln med sina fysiologiska attribut kopplats till tabun av olika slag, i motsats till mannen som uppmuntras vara stolt över sina respektive attribut. Kvinnor har uppmuntrats till passivitet medan mannen uppmuntrats till suveränitet. Med användningen av begreppen *transcendens* och *immanens* förklarar Beauvoir hur kvinnor befinner sig i tämligen låsta positioner i samhället till följd av att de fötts in i immanensen – det kroppsliga som tvingar till ett strukturellt sätt att leva. Transcendensen betecknar snarare mannens position, ett möjliggörande att överskrida det kroppsliga, som också möjliggör att påverka både sin egen och samhällets utveckling (Beauvoir, 2002).

Senare studier med fokus på de förändringar i sexualbrottslagstiftningen som gjordes år 2018 har också väckt stor akademisk uppmärksamhet – inte minst i studentuppsatser. Linnéa Åsengårds studie, upprättad vid Lunds universitet år 2020, bygger på narrativ analys av 25 fällande våldtäktsdomar där frivillighetsprincipen tillämpats, visar att samhällsnormer om brottsoffer i relation till förövare har används som en referensram för sexuellt samtycke av män dömda

för våldtäkt. Männen har framställt sig själva som *icke ideala gärningsmän*¹ och har genom att dementera ansvar, skada och brottsoffer fastställt och verifierat sina egna samtyckestolkningar. Studien har vidare resulterat i att männen i de fällande våldtäktsdomarna framställt sig själva som oskyldiga och är av inställningen att de blivit ditsatta av kvinnorna – de målsägande. Männen har sett sig själva som överordnade avseende makt och har enligt studien således identifierat sig med ett hegemoniskt maskulinitetsideal, vilket enligt männen berättigar deras tolkningsföreträde avseende sexuellt samtycke (Åsengård, 2020).

3.3 Mitt bidrag

Det framstår som att majoriteten av maskulinitetsforskningen vilar på en socialkonstruktivistisk grund. Utifrån en sådan trend skulle ett antagande kunna vara att maskulinitet som socialt konstruerat och därmed också föränderligt aldrig blir icke intressant att studera i en ny kontext. Det är också svårt att finna generationsjämförande studier inom fältet varför jag menar att denna uppsats eventuellt kan bidra med ett intressant perspektiv på generationella skillnader.

Det blir tydligt att införandet av en ny lagstiftning som behandlar hur vi uppträder i sexuella sammanhang väcker många frågor och är i behov av ytterligare uppmärksamhet – delvis för att förstå hur en sådan ”inskränkning” påverkar normer om både femininitet och maskulinitet. Denna studie önskar bidra till ökad förståelse om den maskulina förändringen.

4. Teori

Inom avsnittet kommer först en redogörelse för tre olika traditioner inom maskulinitetsforskningen att göras. Därefter följer en diskussion om i vilken tradition denna uppsats placeras in. Avsnittet fortsätter med att förtälja valda teorier och begrepp inom den queerteoretiska traditionen vilka senare kommer användas för att förstå uppsatsens empiri.

¹ Icke ideala gärningsmän är ett begrepp myntats av Nils Christie. Christie beskriver att det i samhället finns socialt konstruerade föreställningar om vem som är t.ex. gärningsman. Om en person som begått brott inte förlikar sig med de kriterier som finns för att uppnå gärningsmansstatus är personen en icke ideal gärningsman. (Christie, 2001).

4.1 Tre olika perspektiv

Berggren (2020) menar att det inom maskulinitetsforskningen finns tre huvudsakliga traditioner – *marxistisk feminism*, *radikalfeminism* samt *queerteori*. Den mest tongivande traditionen – *marxistisk feminism* – menar Berggren har sin utgångspunkt i distinktionen mellan kön och genus och har ämnat skilja mellan å ena sidan de biologiskt givna könet och å andra sidan det socialt konstruerade maskuliniteten. Eftersom maskulinitet anses vara socialt konstruerat menar man inom traditionen att det rör sig om flera olika maskuliniteter (Berggren, 2020). Inom den *radikalfeministiska* traditionen är fokus på problematisk maskulinitet och centrala frågor har rört t.ex. mäns våld och förtryck mot kvinnor. Inom traditionen vill man skifta fokus från föreställningar och normer om maskulinitet till att istället uppmärksamma manliga problematiska handlingar. Att diskutera flera olika typer av maskulinitet har därför ansetts vara tabu eftersom det riskerar att ge män en offerroll. För att tydliggöra vad det är män gör och att det är av män vissa handlingar utförs har begreppen mäns praktiker och manshandlingar lanserats inom traditionen. Traditionen har kritiserats för att vara transexkluderande – då transmäns rätt till självidentifikation inte getts utrymme eftersom olika typer av maskuliniteter inte erkänts (ibid). Den *queerteoretiska* traditionen har genom att t.ex. studera hur maskulinitet görs av kroppar som inte kategoriserats som biologiska män förnekat distinktionen mellan kön och genus. Queerteoretikerna menar att olika typer av maskuliniteter inte främjar att ge förståelse för de processer i vilka genus skapas, upprätthålls och utmanas. Maskulinitet är därför inom traditionen det som är manligt eller associeras med män på en viss tid och plats (Berggren, 2020).

4.2 Traditionspositionering

Denna uppsats syfte är att studera tillblivande av maskulinitet samt att se om och i så fall hur det skiljer sig åt mellan generationer. Utgångspunkten är att bringa förståelse för bakomliggande faktorer till problematiska handlingar som oftast utförs av män, utan att mena att ”alla” män skall hållas ansvariga för det problematiska beteendet eller att säga att det är till följd av det biologiska könet män som det problematiska beteende existerar. Ett avsteg önskas mot bakgrund av ovan därför göras från den radikalfeministiska traditionen. Berggren (2020) uppger vidare i sin slutdiskussion att det marxist feministiska perspektivet

kritiserats av queerteoretiker för att inte vara tillräckligt föränderlig och att begreppen män och maskulinitet låsts fast till varandra, trots distinktionen mellan biologisk man och socialt konstruerad maskulinitet (Berggren, 2020). Av den anledningen önskas denna uppsats placeras in i en queerteoretisk tradition då det handlar om att få förståelse för de processer i vilka genus skapas (vilka faktorer bidrar till etablerandet), upprätthålls (skiljer det sig mellan generationer, om inte; varför?) och utmanas (genom t.ex. reform av sexualbrottslagstiftningen).

4.3 Teoretiskt ramverk

4.3.1 Genusperformativ

Butler (2011) menar att genus är *performativt*. Enligt hennes definition av performativ har det att göra med användning av upprepade språkbruk och handlingar som befäster normer om genus. Genom att dessa språkbruk och handlingar har repeterats om och om igen och till slut utgör en ”lag” om hur en kropp med ett visst kön bör vara – finns det heller inte handlingsutrymme för bärare av kropp eller ett subjekts könsgörande att göra på annat sätt – lagen tvingar kroppar till maskulint eller feminint. Språkbruken och handlingarna om ett visst genus – och den ”lag” om detsamma som då blir till, kan skilja sig åt beroende av i vilken kultur eller historisk kontext det är som studeras (Butler 2011).

I *Performative Acts and Gender Constitution: An Essay in Phenomenology and Feminist Theory* likställer Butler (1988) genusföreställningar med en teaterföreställning. Hon menar att, likt en teaterföreställning som baseras på ett manus med i förväg utvalda repliker, handlingar och tolkningar, föds könsbundna kroppar in i en redan förutbestämd kulturell kontext, där det kroppsliga handlingsutrymmet är begränsat och tolkningar görs inom ramen för redan befintliga direktiv. Till skillnad från en teaterföreställning menar dock Butler (1988) att den verkliga världen inte är lika förlåtande för genusöverskridande handlingar – som hon menar att en teaterföreställning kan innehålla eftersom publiken har som utgångspunkt att en teaterföreställning inte är på riktigt (Butler 1988).

4.3.2 Habitus

Pierre Bourdieu redogör i *Den manliga dominansen* (1999) om sin syn på genus. Han menar att uppkomsten av genus handlat om ”ett långt kollektivt arbete med att socialisera det biologiska och att biologisera det sociala” (Bourdieu 1999, s 13). För att förstå Bourdieus betydelse av genus behöver begreppet *habitus* förstås. Broady (1989) har försökt förklara Bourdieus nyckelbegrepp och förklarar habitus som ”system av dispositioner som tillåter människor att handla, tänka och orientera sig i den sociala världen” (Broady, 1989). Han menar att habitus är de sätt som en individ handlar, tänker, uppfattar och värderar i särskilda sociala sammanhang. Vidare förklaras att habitus är ett resultat av individens samlade erfarenheter inom olika sammanhang vilka formas till praktiskt bemästrande och utgör individens sätt att förhålla sig till de sociala sammanhang denna deltar i. Beroende av individens habitus kan vissa sociala sammanhang bemästras eftersom individen, med sitt befintliga habitus, förstår de sociala betingelserna som råder. I andra sociala sammanhang, där de sociala betingelserna inte är i samklang med individens habitus, kan individen behöva avlägsna sig, alternativt på sikt låta sitt habitus modifieras. Habitus är dock trögrörligt och de sociala betingelser som format individens habitus överlever ofta trots utsatthet för sociala betingelser som inte är förenliga med individens ursprungliga habitus. Enligt Broady menar Bourdieu att habitus genereras av och därmed också bidrar till att upprätthålla sociala förhållanden (Broady, 1989).

Skeggs (2004) menar att Bourdieu under sin livstid ägnat mycket liten uppmärksamhet åt feministiska teorier, trots att ett försök att förstå sexuella skillnader gjordes i hans verk *Den manliga dominansen*. Skeggs förklarar dock att Bourdieu menade att utformandet av habitus också innebär ett förkroppsligande av särskilda genusföreställningar, där förkroppsligandet av det ena eller andra förser individen med olika mängd *kapital*, och som också bestämmer i vilka sociala sammanhang, eller för att använda Bourdieus begrepp; *fält*, individens habitus kommer till sin ”rätt” (Skeggs, 2004). Med hjälp av Bourdieus egna tankar kan ovanstående förstås genom att de biologiska skillnaderna på kroppen berättigar den som har fötts med manligt kön till att ta del av den socialt konstruerade manliga dominansen och den som fötts med kvinnligt kön tvingas till underkastelse (Bourdieu, 1999).

4.3.3 Symbiosen

En teoretisk koppling finns mellan de ovan beskrivna begreppen. Habitus förklarar varför vissa handlingsval framstår som mer eller mindre sannolika för individen och performativ förklarar varför valmöjligheterna framstår som mer eller mindre sannolika för en man respektive en kvinna (Butler, 1999).

5. Metod

I detta avsnitt presenteras studiens tillvägagångssätt. Avsnittet innehåller en redogörelse för den kvalitativa forskningsstrategin som sådan, metodvalet fokusgrupper, hur urvalet har genomförts, hur relevant litteratur påträffats, samt hur genomförandet av intervjuerna och bearbetning av det insamlade materialet gått till. Löpande sker diskussion som motiverar metodologiska ställningstaganden.

5.1 Kvalitativ forskningsstrategi

Eftersom syftet med denna uppsats är att förstå maskulinitetstillblivande anser jag att en kvalitativ forskningsstrategi lämpar sig bäst. Jag är inte intresserad av att mäta eller kvantifiera maskulinitet utan istället förstå fenomenet – varför en kvalitativ strategi lämpar sig bättre (Bryman, 2018). Uppsatsen har en abduktiv syn gällande förhållandet mellan teori och praktik vilket i detta fall innebär att det är intervjuresultaten, precis som i induktion, som genererar teorin, men en fördjupning i befintlig teori har skett innan datainsamling gjorts i uppgift att ta reda på hur ämnet skall angripas på bästa sätt – vilket indikerar användningen av deduktion (Bryman, 2018). Utgångspunkten för uppsatsen är att maskulinitet är socialt konstruerat och genererat utifrån ett samspel mellan individer, uppsatsen vilar således på en socialkonstruktivistisk vetenskapsgrund (Bryman, 2018).

Bryman (2018) menar att begrepp som *validitet* och *reliabilitet* är omdiskuterade inom kvalitativ forskning eftersom kriterierna för de olika begreppen inte är applicerbara på det kvalitativa tillvägagångssättet utan lämpar sig för ett kvantitativt tillvägagångssätt (Bryman, 2020, s 465). Inom kvalitativ forskning har istället begreppen *tillförlitlighet* och *äkthet* konstruerats. *Tillförlitlighet* inkluderar att ta ställning till fyra delkriterier; trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och ”en möjlighet att styrka och konfirmera” (Bryman 2020, s 467). Begreppet *äkthet* som i sig innefattar en rad olika delkriterier menar Bryman inte har utgjort någon

större relevans i forskningssammanhang, dock möjligtvis inom organisationsområdet (Bryman 2020, s 470). Eftersom denna uppsats inte har fokus på organisation anses begreppet inte vara relevant att redogöra för.

Vid avslut av respektive intervju sammanfattades diskussionerna övergripande för respondenterna för att säkerställa att jag uppfattat deras intentioner korrekt. Jag anser att jag gjort mitt yttersta för att skapa trovärdighet genom att tillse att både datainsamling och analys gjorts i enlighet med uppsatta regler, både rörande metodvalet som sådant samt forskningsetiska principer. Uppsatsen har haft fokus på att få ökad förståelse för maskulinitetstillblivande vilket anses utgöra en unik kontext och har på så vis levt upp till kriteriet överförbarhet. Kontexten har i enlighet med kriteriet pålitlighet begränsats via olika former av urval som presenteras senare i detta avsnitt. Jag ämnar i detta avsnitt detaljerat redogöra för forskningsförfarandet i enlighet med kriteriet om att kunna styrka och konfirmera (Bryman, 2018).

5.2 Fokusgrupper

Jag vill ta reda på hur tillblivande av maskulinitet sker samt hur det skiljer sig åt mellan olika generationer. Fokusgrupper omfattar grupper av oftast minst fyra respondenter och är användbart om ämnet som ska studeras gäller ett specifikt tema och inte kräver svar på en rad olika frågeställningar. Metoden lämpar sig också för att studera ämnet på gruppnivå – och ser således samspelet och diskussionerna gruppmedlemmarna emellan som något eftersträvanvärt för utfallet (Bryman, 2018). Enligt Bryman (2018) är en fokusgrupp en form av gruppintervju men skillnaden mellan en fokusgruppsintervju och en gruppintervju är just ämnet som skall studeras. Som angivit ovan rör denna uppsats ett specifikt tema; maskulinitet, och gör därför att fokusgruppsintervjun är bättre lämpad för ändamålet då gruppintervjuer mer lämpar sig för att ge svar på ett antal olika frågeställningar (Bryman, 2018). Enligt Hylander (2001) bekräftar fokusgrupper i hög utsträckning resultat som också utvunnits från enkätundersökningar. Hon menar dock att fokusgrupper ger djupare svar på ett fåtal frågor medan enkäter ger ytligare svar men på flertalet frågor. Hylander jämför också fokusgrupper med deltagande intervju och menar att interaktionen mellan individer inte kan studeras i sin renaste form i en fokusgrupp och att observationer vid ett sådant syfte är att föredra– dock menar hon att fokusgrupper är bättre lämpade för att fånga

individens attityder och värderingar (Hylander, 2001). Jag menar att denna uppsats syfte och frågeställningar lämpar sig för aktuellt metodval och min förhoppning är att jag genom diskussionerna och interaktionerna i grupperna ska kunna fånga individernas värderingar och attityder.

5.3 Urval

Uppsatsens åldersindelade fokusgruppsintervjuer har valts ut i två olika åldersspann – trots att andra åldrar också hade varit intressanta att studera. Valet har skett genom ett så kallat bekvämlighetsurval (Bryman, 2018 s. 243) – att de åldrar som tillfrågats har funnits tillgängliga för mig som uppsatsförfattare. Urvalet har också skett med hänsyn till uppsatsens omfattning och begränsade tidsangivelser. Vidare har enbart personer med anknytning till Marks kommun tillfrågats att delta i studien. Eftersom valt studiefenomen, maskulinitet, anses vara kontextuellt betingat, har uppsatsförfattaren avsiktligt valt att avgränsa det geografiska området. En sådan avgränsning anses öka uppsatsens tillförlitlighet (Bryman, 2018 s. 467) – eftersom det senare skulle kunna förenkla att liknande studie repeteras i ett annat avgränsat geografiskt område, alternativt i samma. Den geografiska avgränsningen kan också ses ha gjorts genom ett bekvämlighetsurval eftersom uppsatsförfattaren, jag, är bosatt i den valda kommunen och tillfrågade respondenter har således varit lätt tillgängliga (Bryman, 2018 s. 243). Uppsatsförfattaren är medveten om att valt geografiskt område kan komma att påverka studiens utfall vilket kunnat bli ett annat om t.ex. en större kommun inkluderades en storstad valts ut istället.

Ytterligare en avgränsning rörande respondenternas etnicitet har gjorts. Samtliga respondenter som tillfrågats att delta i denna uppsats är vita västerländska män. Alla förutom en är födda och uppvuxna i Sverige. En är född och uppvuxen i Tyskland. Uppsatsförfattaren är medveten om att studiens resultat kommer färgas av respondenternas etniska bakgrund och att slutsatsen med stor sannolikhet hade blivit en annan om en annan etnisk grupp, alternativt mer blandade grupper, istället tillfrågats agera respondenter.

Enligt Hylander (2001) bör minst tre fokusgrupper utföras men om gruppen som helhet har liknande bakgrund och om ämnet i sig enbart berör en mindre grupp kan ett mindre antal utgöra mättnad (Hylander, 2001). *Teoretisk mättnad* handlar

enligt Bryman (2018, s. 833) om att det som avses studeras har studerats till fullo och inga nya insikter av teoretisk karaktär längre upptäcks. Uppsatsen studiesubjekt – män, kan inte sägas enbart beröra en liten grupp men studiens avgränsningar i form av geografiskt område, ålder och etnicitet gör att gruppen män som studeras blir tämligen mindre. I och med att männen inom det avgränsade geografiska området också har liknande bakgrund har jag valt att hålla två fokusgruppsintervjuer. Då denna uppsats empiri utgörs av enbart två fokusgruppsintervjuer är det svårt att säga huruvida teoretisk mättnad har uppnåtts. Det primära urvalet kan möjligtvis anses uppfylla kriterierna kring teoretisk mättnad, i synnerhet till följd av att uppsatsens studiesubjekt utgörs av en homogen grupp. Det sekundära urvalet gör det inte – då ett flertal fokusgruppsintervjuer inom de olika åldrarna hade varit önskvärt för att kunna dra mer generella slutsatser. Här åberopar jag återigen studiens omfattning samt tidsbegränsning som skäl men menar samtidigt att respektive grupp ju utgörs av fyra respondenter, som inom ramen för intervjun ges möjlighet att uttrycka sin individuella inställning – trots vetskap om att den, i och med vald intervjumetod, riskerar att påverkas av andra respondenter inom intervjugruppen. Frågan är också om teoretisk mättnad är ett relevant begrepp för denna uppsats syfte – som ju är att få ökad förståelse för hur tillblivande av maskulinitet sker hos de män som utvalts agera respondenter. Den empiri som insamlats genom intervjuerna anses ha gett mig tillräcklig empiri för att uttala mig om uppsatsens syfte och möjlighet att besvara uppsatsens frågeställningar.

Då uppsatsen även önskar undersöka hur tillblivande av maskulinitet skiljer sig åt mellan generationer har de två grupperna av män grupperats utefter ålder. Hylander (2001) hänvisar till Knodel (1993) och beskriver att fokusgruppsintervjuer med sinsemellan olika grupper ger mer information än sinsemellan heterogena grupper. Det som är gemensamt för samtliga grupper kallas *kontrollkriterie* medan det som skiljer grupperna sinsemellan kallas för *brytkriterie* (Hylander, 2001). I denna studie utgörs kontrollkriteriet av respondenternas könsidentitet; män, och brytkriteriet utgörs av respondenternas ålder. Urvalet av respondenter har först och främst skett genom ett målstyrt urval. Eftersom forskningsfrågan innefattat studiet av män/individer som identifierar sig som män, har män således varit tilltänkt undersökningssubjekt. Vidare har ett

målstyrt urval åter använts, då nyckelpersoner inom de olika åldersgrupperna har kontaktats. Därefter har ett snöbollsurval använts, då nyckelpersonen ombetts kontakta andra som uppfyller urvalskriterierna (män, i efterfrågad ålderskategori) (Bryman, 2018). Med andra ord har kontrollkriteriet som Hylander (2001) redogör för skett genom ett målstyrt urval medan brytkriteriet skett genom ett primärt målstyrt urval som sedan vidare skett genom ett snöbollsurval. Eftersom urvalet redan var uttänkt initialt i forskningsprocessen har det varit fråga om ett så kallat a priori-urval (Bryman 2018, s 498).

Grupperna som formerats menar jag ju tillhör två olika generationer. Generationsbegreppet – så som det definieras i uppsatsen bakgrundsavsnitt – föranleder en vidare beskrivning kring vilka faktorer som utgör skäl till att de kan kallas att tillhöra en specifik generation. Jag har valt att benämna de olika generationerna 60-talisterna respektive 90-talister. 60-talisterna består som namnet antyder av individer födda på 1960-talet. 90-talisterna utgörs på samma sätt av individer födda på 1990-talet. Historiska händelser som avgränsar kohorten (Pilcher, 1994) anses för 60-talisterna handla om en ungdomstid under pågående Kalla kriget och för 90-talisterna – en ungdomstid i sviterna av 9/11. 90-talisterna har till skillnad från 60-talisterna växt upp med internet och har via användning av sociala medier under uppväxten behövt presentera sig själva för omvärlden – något som lett till ökad individualisering eftersom man för att vara någon behöver stå ut från mängden (Jonkman, 2001). 60-talisternas uppväxt präglades varken av internet eller sociala medier och istället kan tillhörighet till diverse ungdomsgrupper tänkas ha varit av större betydelse. Eftersom gruppen var viktig handlade det i större utsträckning om att inte skilja sig avsevärt från andra för att fortsatt inkluderas i gruppen (Elias & Scotson, 2010). De olika generationernas erfarenheter kan också tänkas ha lett till framväxt av två olika typer av kunskapssyn – 60-talisterna med en mer realistisk syn och 90-talisterna med en mer relativistisk syn.

5.4 Litteratursökning

Inspirationen till denna studie kom till efter att ha tagit del av Linnéa Åsengårds (2021) studie, som närmare beskrivs i avsnittet tidigare forskning och som hittades genom LUP Student Papers. Jag har utifrån Åsengårds litteraturlista, tagit del av mycket relevant litteratur, som i sin tur lett till ytterligare relevanta fynd.

Sökningar har även gjorts i olika databaser; Google Scholar, LUP Student Papers, LUBsearch och SOCindex där jag använt mig av sökord såsom *masculinity*, *emerging* och *generation* i olika konstellationer. Inledningsvis i processen hade jag inte ringat in och kunnat formulera någon tydlig forskningsfråga, varför sökresultaten blev breda och omfattande. Senare i processen när syfte och forskningsfråga var mer preciserade anträffades ett snävare sökresultat.

Jag har haft förmånen att ha en kollega, verksam vid FYS (forskarskolan för yrkesverksamma i socialtjänsten) som har visat engagemang i mitt uppsatsskrivande och kring valt ämne. Hon har också kommit med tips på relevant litteratur som jag har använt mig av. Min handledare har också varit en betydelsefull källa till relevant och användbar litteratur inom valt område.

5.5 Genomförandet av intervjuerna

Respondenterna sammankallades initialt på ett informellt sätt genom att bjudas in till en Messenger-grupp, där var och en fick anmäla sitt intresse och fick information om vilket ämne intervjun skulle behandla – maskulinitet. En Messenger-grupp för varje planerad fokusgrupp gjordes. Att använda Messenger var ett strategiskt val som syftade till att skapa trygghet och kontroll hos varje enskilt utvald i gruppen att se vilka andra som planerar att delta och också av rent subjektiv nytta - öka chansen att varje enskild utvald gruppmedlem tack vare en gruppsyckseffekt skulle välja att tacka ja.

Efter intresseanmälan skickades en mer formell inbjudan (se bilaga 1) med svar på frågorna var, när och hur. Hur-frågan inkluderade kort information om fokusgruppsintervjun som sådan – att det var gruppdiskussionen som var av intresse men gav också information om respondentens rättigheter, forskarens skyldigheter samt slutligen en förfrågan om samtycke till ljudupptagning. Detta gjordes i samklang med *forskningsetiska principer* (Bryman, 2018 s. 170). Intervjuarens kontaktuppgifter lämnades också för att de tilltänka respondenterna skulle ha möjlighet att höra av sig vid eventuella frågor. När avsatt tid för intervjun närmade sig skickades också ett påminnelsemeddelande i Messenger-gruppen.

Innan intervjuerna genomfördes sammanställdes en *topic guide* (se bilaga 2) – inkluderades övergripande frågor (Hylander, 2001). Ett verkligt fall med

kopplingar till aktuellt forskningsämne förbereddes också för att respondenterna skulle ha något konkret att diskutera utifrån. Innan intervjuerna hölls testades topic guiden och det verkliga fallet på en testgrupp. Detta gjorde för att se om dessa fick igång diskussioner inom rätt ämnesfält samt för att testa vad rollen som moderator eventuellt skulle kunna innebära.

Intervjuerna hölls i en neutralt inredd möteslokal som bokats på kommunens huvudbibliotek. Moderatorns roll under intervjun när väl diskussionerna kommit igång var att ställa följdfrågor och att be om förtydliganden, delvis för att förstå men också för att generera brukbart material (Hylander, 2001). I termer av självreflektion och reflexivitet är jag medveten om att jag som kvinnlig moderator kan ha haft inverkan på utgången av intervjuerna som ju, till följd av uppsatsens syfte, utgjordes av män (Bryman, 2018). Jag ansträngde mig dock för att i så stor utsträckning som möjligt inte medvetet framhäva kvinnliga attribut, t.ex. genom val av klädsel. Jag är också medveten om att min ålder kan ha haft påverkan på intervjuens utgång – i synnerhet bland 60-talisterna där ålderskillnaden var större. I rollen som moderator intog jag en, som sig bör, passiv roll i diskussionen (Hylander, 2001). Min roll under intervjun tydliggjordes också för respondenterna innan intervjun påbörjades för att förtydliga att syftet med metoden var diskussionen dem sinsemellan. Min upplevelse av ett sådant tillvägagångssätt var att männen var fullt upptagna av den pågående diskussionen med varandra och till viss del glömde av min närvaro. Jag har i så stor utsträckning som möjligt haft en objektiv inställning till aktuellt studiefenomen och ansträngt mig för att min förförståelse kring aktuellt ämne inte haft påverkan varken på datainsamling eller analysarbete. Med tanke på valt studiefenomen och ingång i frågan finns en värdering om ett, ofta manligt, beteende som jag anser vara felaktigt. Mitt fokus har dock inte varit att leta fel utan att skapa förståelse för hur tillblivande av maskulinitet sker.

Enligt Hylander (2001) krävs att moderatören sedan tidigare har erfarenhet av att hålla intervjuer. Jag anser att jag har erfarenhet av den rollen utifrån att jag är anställd vid en myndighet och i min arbetsvardag ansvarar för att hålla i samtal av intervjuande karaktär både på grupp – och individnivå. Erfarenhet av intervjuer har även genererats tidigare i och med studier vid olika universitet.

Efter att respondenterna besvarat frågorna i informationsbrevet framkommer att grupperna består av en blandning mellan hög – och lågutbildade och sysselsätter sig med praktiska – och tjänstemannayrken.

5.6 Bearbetning av analys och data

Bearbetningen av materialet har skett i enlighet med en form av tematisk analys som enligt Bryman (2018) används som grund för ett generiskt angreppssätt för kvalitativa data (Bryman, 2018). I direkt anslutning till genomförandet av intervjuerna antecknade jag ner reflektioner från de diskussioner som uppstått under intervjuerna. Därefter lyssnade jag på det ljudinspelade materialet upprepade gånger i uppgift att lära känna materialet – inledningsvis i en följd och därefter letade jag upp utvalda delar att lyssna till för att mer detaljerat anteckna och säkerställa att jag förstått innebörden av det som sades. Jag började därefter försöka koda och tematisera materialet genom att hitta upprepningar men också motsättningar. Efter att jag lyckats formulera ett överskådligt antal teman lyssnade jag återigen på inspelningen och tog ut citat som styrkte de teman jag valt att framhålla. Jag valde att sammanställa de olika intervjuerna var för sig i uppgift att senare mer tydligt kunna se likheter och skillnader mellan generationerna.

6. Resultat och analys

I avsnittet presenteras den insamlade empiri som anses ha relevans utifrån studiens frågeställningar och som utgör studiens resultat. Empirin har analyserats genom användning av det teoretiska ramverket i uppgift att förstå resultatet. Löpande i avsnittet analyseras och positioneras studiens empiri till valda delar av tidigare forskning.

Presentation av 60-talisterna:

G – född 1961, färgmästare, förälder

M – född 1967, drifttekniker, förälder

A – född 1967, forskningsingenjör, förälder

S – född 1966, byggprojektledare, förälder

Presentation av 90-talisterna:

E – född 1990, VVS-montör

D – född 1990, byggnadsingenjör

M – född 1990, ingenjör

O – född 1991, projektledare inom textilutveckling

6.1 60-talisternas osäkra mansroll

6.1.1 Från son till far

60-talisterna kan alla relatera till ett maskulint genusperformativ (Butler, 2011) som presenterades för dem under småbarnsåren. De hänvisar till sina egna föräldrar och far – och morföräldrar och framställer dessa som potentiella manliga förebilder. En pappa som var ”stor som ett hus” och en farfar som sysselsatte sig med att ”jaga och hugga i skogen”. 60-talisterna ger också exempel på en mer allmän genusperformativ-jargong som var närvarande under deras småbarnsår.

”Pojkar har blåa kläder och leker med brandbilar och tjejer har rosa klänningar” (G)

”En ska inte gråta, en ska inte visa känslor och en ska, kom igen nu, res på dig, visa att du är tuff” (M)

Männen är ense om att forandet av deras maskulinitet är något som sker omedvetet. Dock påstår de att deras manliga identitet idag inte är förenlig med det maskulina ideal som presenterades för dem som små.

”Senaste två decennierna har det ändrats på ett annat sätt, jag vet inte, men man har börjat ifrågasätta de gamla sakerna” (A)

”I nuläget är det ju inte, det är ju inte att vara stark och kunna ut i skogen och jaga vilt som gäller” (S)

Om det performativa genuset, att födas in i en given könsroll, har varit närvarande under småbarnsåren men med åren blivit något man tagit avstånd ifrån framstår de som att männens habitus modifierats (jfr. Broady, 1989) av någon slags yttre påverkan.

”Man slipar sig genom livet” (S)

”Hela din tillvaro skapar vem du är” (M)

Männen tog upp att forandet av maskuliniteten ibland handlat om att inte vara utanför andra män. Som exempel nämndes att göra lumpen och att lumpen utgörs av en mansgrupp som uppfostrar sig själva. Inom mansgruppen försiggår en

grövre ton. Vissa i gruppen menade dock att de inte upplevde att de blivit mer manliga efter lumpen medan andra menade att ha gjort lumpen innebar att ha gjort något som inte alla andra gjort.

Vidare kom de in på att bildandet av familj haft påverkan på maskulinitetens framtoning. De beskriver hur de genom livet slipat sig mot sin partner. Och att föräldraskapet inneburit att de egna barnen ifrågasatt ett föregånget maskulint ideal som fått dem att reflektera och modifiera sina värderingar. De menar att de blivit fostrade av de egna barnen.

Männen tog även upp exempel på då de själva anammat ett icke normativt beteende och att det då blivit ifrågasatt av andra kvinnor. Manlighet för en i gruppen innebar att vara ensamstående pappa till sina två döttrar. När mannen var ute på krogen och berättade om sitt liv för andra kvinnor möttes han av ifrågasättande – hur han klarar av det? Ett antagande om att han som man inte skulle ha de inneboende egenskaper som krävs för att självständig fostra två barn.

Att 60-talisternas maskulinitet formats genom att inte vara utanför andra män kan förstås genom det Herz & Johansson (2011) beskriver om att man som man inte vill visa sig omanlig genom ett avståndstagande mot både homosexuella och kvinnor – även om detta inte beskrivs i detalj av de tillfrågade. Familjebildandets påverkan på maskuliniteten, både i form av att ha slipats mot sin partner och blivit ifrågasatt och fostrad av de egna barnen kan förstås som att männens habitus modifierats (Broady, 1989). I exemplet då mannen blir ifrågasatt till följd av ett icke normativt beteende kan förstås som att även kvinnor ser till att befästa genusperformativ (Butler, 2011) vilket gör habitus än mer trögrörligt (Broady, 1989).

6.1.2 Mansskammen

Majoriteten av 60-talisterna upplevde en slags kollektiv skuld som de menade härstammar från att män i media framställs som våldtäktsmän, förövare, förgripare etc. De menade att de, eftersom att de identifierar sig som män, var medskyldiga till den typen av manligt beteende.

”Det könet tillhör jag” (G)

”Vad är det som får oss att bära oss så illa åt?” (M)

Samtidigt tog de själva avstånd från den typen av maskulint beteende. De var också fast beslutna om att den typen av manligt beteende är

”Korkat och inte manligt” (A)

De menade att till följd av att ett visst negativt beteende förknippas med maskulinitet är det svårt att vara man idag. De var av uppfattningen att man som man därför behöver försvara sig, för att bevisa att man inte vill ont och tänka på hur man uttrycker sig för att inte kränka någon annan. Om man t.ex. är ute på en promenad och går ifatt en kvinna vill man försäkra henne om att hon inte behöver vara rädd, att man inte har onda avsikter.

”Du behöver inte vara orolig jag har inte tänkt att våldta dig” (G)

Utifrån Broady (1989) kan mansskammen förklara ytterligare en dimension av habitus modifiering. Det framstår som att 60-talisterna, till följd av att bland annat media framställer andra män som utövare av hegemoniska maskulinitetsideal (Connell, 2008), blivit medvetna om delar av det performativa manliga genuset (Butler, 2011), som de inte längre är överens med. De identifierar sig fortsatt som män och upplever således en kollektiv skuld till att kvinnan behandlas som ”den andre” (Beauvoir, 2002). På sättet som 60-talisterna anpassar handling i uppgift att ge kvinnor ökad frihet ses som ett sätt att ge kvinnor del av transcendensen (ibid) vilket ses förändra genusperformativ som då också utmanar och modifierar habitus.

6.1.3 Den moderna mannen

Modifieringen av habitus (Broady, 1989), som skett i samband med olika livsomständigheter och annan mansskam framstår ha resulterat i en ny typ av maskulint ideal som vid framtida återkommande repetition skulle kunna komma att utgöra en ny typ av genusperformativ (Butler, 2011).

”En modern man som är bra” (S)

Med hänvisning till det nya maskulina idealet, den ”moderna mannen” beskrivs en viss osäkerhet

”Det är väl den som är på gång nu, den som, som visar viss osäkerhet i oss eller att man inte vet vad man är, vad som förväntas, vad man kan säga och vad man inte kan säga” (A)

De menar också att förändringen är trögrörlig och att de som män, till följd av att de är just män, fortfarande har ett visst företräde – att manegen är krattad för dem.

”De här gamla, de är så många som tycker egentligen att, att en man står högre” (M)

” Men om omgivningen uppfattar mig som man, då, då kan det finnas situationer där jag förväntas visa att jag är man” (G)

Den manliga dominansen (Bourdieu, 1999) beskrivs fortsatt existera men ett nytt maskulint ideal finns formulerat i form av ”modern man”. Upprätthållandet av hegemoniska diskurser gör strävan efter idealet om den moderna mannen trögrörlig – habitus kan ses utsättas för påverkan men osäkerhet kring val av handling och val av språkbruk gör att ett nytt maskulint genusperformativ inte befästs (jfr. Herz & Johansson, 2011; Connell, 2008; Broady, 1989; Butler, 2011).

6.2 60-talisternas fokus på biologisering och psykologisering av kön

6.2.1 Arbetsdelning mellan könen

60-talisterna fastnar också för och diskuterar arbetsdelningen mellan könen. De menade att vissa skillnader mellan könen inte går att komma ifrån eftersom det i grunden handlar om uråldriga medfödda gener och att man ibland

”luras av tron på att den mänskliga intelligensen ska ha förmåga att justera sådana skillnader” (A)

Enligt 60-talisterna har kvinnor och män i en familj tillskrivits olika roller – de beskriver kvinnan som omhändertagande och beskyddande, och mannen som beslutsfattande och gränssättande. De menade att barn behöver en balans av samtliga delar för att utvecklas optimalt och att föräldrar behöver komplettera varandras egenskaper för att tillgodose barnets behov. Männerna ifrågasätter om det är en inlärd uppdelning av könsuppgifter i fostringssyfte eller om män respektive kvinnor biologiskt är bättre lämpade för det ena eller andra. Med hänvisning till egen barndom dras paralleller till att pappa stod för gränssättning – att mammas

tillsägelser inte uppfattades vara tillräckliga. Samtidigt ser de kvinnan i form av modern som ser och uppfattar behov hos barnet som de själva inte uppfattat.

Männen kan här ses utgå från, vad de tidigare, klassat som en förlegad syn på genusperformativ. Här förklaras istället att dessa levs kvar till följd av att män och kvinnor biologiskt är rustade med olika psykologiska egenskaper.

60-talisterna gör återigen en åtskillnad mellan mannens biologiska funktion och mannens samhälleliga funktion och menar att saker såsom att man ska tjäna mer pengar än kvinnor i dagens samhälle inte fyller något syfte och därför behöver suddas ut – vilket de också menar är på väg att ske. 60-talisterna menar att hur maskuliniteten är formad är kulturellt betingat och beror på ett lands utveckling – desto mer utvecklat land desto mer jämställt mellan män och kvinnor. De resonerar vidare att vissa män kanske tror att de tidigare mansidealet är attraktivt och därför försöker män leva upp till de förväntningarna. De ifrågasätter om arbetsdelningen mellan könen skulle återgå till tidigare uppdelning om det skulle bli krig och tror att så hade varit fallet – att de biologiska skillnaderna mellan män och kvinnor utgör skäl till att det ena könet är bättre lämpad för vissa uppgifter än det andra. De poängterar dock att om det hade funnits fler kvinnliga ledare hade det inte varit lika många krig.

Enligt ovanstående framställs kvinnan som ”den andre”, fast i immanensen och mannen med förmåga att överskrida det kroppsliga vilket berättigar till en position i transcendenten (Beauvoir, 2002). Beauvoir menar dock att mäns och kvinnors respektive position historiskt formulerats genom sociala konstruktioner – inte som 60-talisterna menar har skett till följd av biologiska och psykologiska skillnader – även om de skillnaderna också, enligt Beauvoirs teori, bidrar till upprätthållandet av positionerna (ibid).

6.2.2 Den sexuella driften

Gruppen var enade om att människans mål i grunden är att fortplanta sig – att föra generna vidare – att säkerställa mänsklighetens överlevnad. Männerna resonerade att människan inte är så intellektuell som man kan tro och att i grunden djuriska beteenden kvarstår trots att samhället inte längre är primitivt. Utifrån ett sådant antagande menade de att män och kvinnors roll i fortplantningsprocessen ter sig olika – där mannens roll är att befrukta en fertil kvinna och kvinnans roll är att

bära barnet. De menade att denna genetiska drift är oundviklig – att problem som t.ex. våldtäkt, alltid kommer kvarstå och att dessa beteenden är manliga eftersom det ju handlar om en drift.

”Om vi inte har män och kvinnor könsmässigt överlever vi inte” (G)

Maskuliniteten kopplades vidare till att vara beroende av att attrahera femininitet. Männerna menade att det inte går att belysa maskulinitet utan att fokusera på det sexuella. Utifrån diskussion om hur de som män beter sig i olika grupper konstaterades att män bland män handlar om att hävda sig medan män bland kvinnor handlar om att attrahera – för att vid behov kunna penetrera (föröka sig).

”Man kan ju inte titta på maskulinitet utan att titta på det sexuella, de, det går ju liksom inte, eftersom det finns ju, könet finns ju där” (A)

Männens diskuterade äktenskapet mellan man och kvinna och kom fram till ett antagande om att ett äktenskap mellan en man och kvinna som håller livet ut idag är sällsynt och ”för monogamt”. De lyfter att det är religionen som tidigare haft en central ställning i det svenska samhället, och fortfarande har i andra samhällen, som gjort att idén om äktenskapet tills döden skiljer oss åt blivit norm. Männerna menade att otrohet har med mannens mänskliga drift att göra – att mannen ursprungligen inte är gjord för att vara i ett äktenskap. Inom katolicismen menar de finns en inbyggd ”pysventil” – där män som varit otrogna och brutit mot svuren äktenskapsed – blir befriade från skuld genom att pysa ut i biktstolen.

60-talisterna ifrågasatte också om män biologiskt sett har en mindre empatisk förmåga som kan förklara de mer negativa aspekterna av manlig beteende, såsom mäns våld mot kvinnor.

Män som social konstruktion framstår enbart som en fasad för den mer ofrånkomliga sexuella driften. Det performativa genuset ses av 60-talisterna bestå av en biologisk syn på kön i vilken uppfattningen om att det är naturligt att attrahera det motsatta könet ingår (Butler, 2011). 60-talisterna ses ursäkt ett manligt beteende genom att tillskriva att handlingen beror på hur ett visst kön är skapat. Enligt 60-talisterna förlåter samhället normativa överskridanden som gjorts till följd av att mannen gjort utlopp för biologiska drifter. Genusperformativ i form av biologiskt kön med tillhörande biologisk funktion framställs som evigt

stadigvarande och härskar över mer socialt konstruerade normer. Männens sexuella drift framstår vara en stående och oföränderlig del av mäns habitus (Broady, 1989). 60-talisterna framhåller ett perspektiv på maskulinitet som gör att hegemoniska diskurser inte är att betrakta som föränderliga (jfr. Herz & Johansson, 2011; Connell, 2008).

6.3 90-talisternas maskulina utveckling

6.3.1 Från omogen till mer mogen

90-talisterna beskriver att de när de var 18 år tänkte på sig själva som manliga men nu när de ser tillbaka inte gör det längre. På samma sätt menar de att de kanske inte är att betrakta som ”män” idag eftersom de när de ser tillbaka på sig själva om några år kanske kommer tänka på sig själva som omanliga. 90-talisterna hänvisar här till en personlig utveckling som inrymmer tillägnande av kunskap och visdom. Männens utveckling kan förstås som att habitus berikats genom tillägnandet av ny kunskap och nya erfarenheter vilket 90-talisterna funderar på kan komma att påverka framtida genusperformativ (jfr. Broady, 1989; Butler, 2011).

90-talisterna pratade återkommande om sig själva som tidigare omogna och nu mer mogna.

”Handlar om att man mognat och kanske fått en annan bild själv” (M)

”Det känns som mycket ändå har hänt sen man gick i gymnasiet” (D)

”Det kanske har med ens egna mognad att göra” (O)

Den omogna perioden i deras liv hänför de till gymnasietiden eller då det själva var runt 18 år. Vad som kännetecknar 90-talisternas omogna period beskriver de var då de var mer influerade av de egna föräldrarna och försökte leva upp till en slags maskulinitet som de av dem presenterats för, ett slags genusperformativ (Butler, 2011). 90-talisterna pratar om ”fräckisar” – berättelser som deras föräldrar brukade berätta som handlade om att supa och slåss och som de menar inte är socialt accepterade idag.

”Det var ju längesen man drog en fräckis på riktigt” (E)

De pratade också om deras umgänge som mer ”grabbigt” och beskriver att man hängde på det snacket. Vidare beskriver de att det under denna tid inte hade några tjejkompisar utan att de då umgicks med tjejer som de var attraherade av. 90-talisterna tror att frånvaron av tjejkompisar handlade om att tjejer och killars intressen var olika under den tiden. Här ses 90-talisterna hänvisa till ett beteende som syftade till att inte riskera att framstå som omanlig (Herz & Johansson, 2011). Att tjejer och killars intressen beskrivs tidigare ha varit olika kan förklaras av genusperformativ som gjort att somliga val tett sig möjliga för män respektive kvinnor (jfr. Butler, 2011; Butler, 1999).

Vidare förklarar 90-talisterna olika omständigheter i deras liv som de menar gjort att de gått från omogen till mer mogen man – olika omständigheter som berikat och modifierat habitus (Broady, 1989).

”Idag vågar man ju stå för den man är idag, än vad man gjorde för kanske 10 år sen men då var man ju yngre och hade inte mognat i sig själv” (M)

De beskriver uppväxten som präglad dem, förhållanden som de lärt sig av, andra ”möten och erfarenheter” och ”hjärnans utveckling”. De beskriver också att de efter Me too² blivit mer varse om män och kvinnors olika samhällsvillkor och att det lett till ”reflektion och självrannsakan”. Vidare beskriver de att Me too också synliggjort olika härskartekniker som de menar har lett till att de ifrågasatt egna beteenden som tidigare gjorts i blindo – av ren vana. Vid tal om prostitution berättar 90-talisterna att de tidigare inte haft kännedom om de prostituerade kvinnornas bakgrund. De uppger att de tidigare levt i tron om ”den lyckliga horan” men på senare år förstått att tvång och våld ligger bakom.

I och med samhällsföreteelser har 90-talisterna tillägnat sig kapital inom nya fält som fått habitus att modifieras och som också lett till att tidigare genusperformativ ifrågasatts (jfr. Skeggs, 2004; Broady, 1989; Butler, 2011). Mognadsprocessen är särskilt framträdande hos 90-talisterna och framstår vara en lidelsefull process där målet, att bli man, ej tycks kunna uppnås eftersom ribban höjs allteftersom 90-

² Me too – ett uppror för att uppmärksamma könrelaterat våld som började med att skådespelerskan Alyssa Milano uppmanade följare på Twitter att bruka hashtaggen #metoo för att dela erfarenheter av sexuella trakasserier och som sen spred sig globalt. Upproret har i Sverige lett till att regeringen vidtagit åtgärder för att fortsatt belysa, förebygga och åtgärda sexuella trakasserier.

talisternas habitus fortlöpande berikas av kunskap och erfarenheter. Genusperformativ framstår därför som ett allt mer rörligt begrepp.

6.3.2 En modern man

Manlighet för 90-talisterna framstår vara det faktum att man fötts med penis och att samhället säger hur man ska vara. Individer som fötts med penis men som känner att de fötts i fel kropp känner 90-talisterna medlidande för. Manlighet menar de idag förknippas med individens personlighet.

”På samma sätt som man är olika individer kan manligheten vara olika” (E)

Männen säger att det idag handlar om att vara en ”modern man” – en man som visar känslor och som bringar trygghet till nära och kära. De säger att man idag vågar stå för den man är på ett annat sätt än tidigare.

”idag kan man va man utan att vara händig faktiskt” (D)

Tidigare beskriver de att det fanns ”ramverk” som sa hur en man respektive kvinna bör vara och att man som man kunde välja att vara antingen ”likgiltig, glad eller förbannad”. Idag menar de att man som man kan framställa sig själv på fler sätt och att man som man tillåts visa känslor. De framhåller att ta ansvar, bringa trygghet och ha en god moral är egenskaper som kännetecknar en man idag.

”den perfekta mannen är både händig och mjuk” (O)

90-talisterna tror att den tidigare stereotypa mannen idag finns kvar som ett slags ideal men hänvisar då främst till yttre attribut som stor, stark, skäggig etc. Manliga egenskaper däremot menar de har betvivlats och vissa manliga karaktäristiska drag uppfattas av 90-talisterna numera som omanliga. En av 90-talisterna nämner begreppet *toxisk maskulinitet*³ och förklarar innebörden av det för resterande i gruppen. De är överens om att sådant beteende idag är motsatsen till att vara en man. Likaså beskriver de att män som utövar våld mot kvinnor, köper sex eller på andra sätt utövar makt över kvinnor är tragiskt och förknippat med omanligt beteende.

³ Toxisk maskulinitet – ett begrepp som förklarar problematiska följder av maskuliniteten (Berggren, 2020).

Med hänvisning till biologiskt kön och socialt konstruerade regler som talar om hur ett visst kön ska vara försöker 90-talisterna definiera sin egen maskulinitet. Det framstår här som 90-talisterna hänvisar till ett befintligt genusperformativ (Butler, 2011) som omedvetet talar om för dem hur de som fötts med penis bör vara. Vidare utvecklar 90-talisterna en slags ny ideal bild av maskuliniteten och framhäver att "den moderna mannen" utgörs av både nya och gamla genusperformativ.

6.4 Individualiseringens betydelse hos 90-talisterna

6.4.1 Arbetsdelning till följd av biologiska men främst individuella skillnader

90-talisterna beskriver att män och kvinnors intressen, jobb och roller till skillnad gentemot när de var yngre idag är mer lika. De beskriver dock att det finns olika tillfällen då de känner sig mer manliga än andra, t.ex. snickra eller byta däck på bilen.

"När man snickrar känner man sig mer manlig än om man skulle sätta sig och sy"
(D)

Samtidigt menar de att det inte finns situationer när de känner sig mindre manliga. En av männen beskriver att han vid tillfällen pussat sin polare på kinden när han varit iväg med grabbgänget och att det inte fått honom att känna sig omanlig.

90-talisterna diskuterar dock att arbetsdelningen mellan könen ibland kvarstår trots samhällsförändringen, att män och kvinnor ägnar sig åt olika sysslor som är stereotypiska. De beskriver att det i olika sammanhang med sin partner blir att vissa sysslor tilldelas mannen och andra kvinnan. 90-talisterna tror att det handlar om situationer som inkluderar en fysiskt tung uppgift och att den förläggs på mannen eftersom mannen biologiskt är starkare än kvinnan. Som exempel tar de upp en kvinna som bär något tungt och att man då som man erbjuder sig att hjälpa till alternativt överta det tunga bärandet. De menar att det också handlar om good will:

"Varför ska inte jag som är dubbelt så stark bära det istället för henne?" (O)

"Det ligger rätt gött på karma-kontot" (E)

Arbetsuppdelning tenderar ibland att bli enligt ett tidigare genusperformativ. Att en sådan arbetsuppdelning kvarhålls tror 90-talisterna handlar om mäns och kvinnors respektive fysiska förutsättningar. Men utförandet av sådana uppgifter förstärker också känslan av maskulinitet. De menar dock att det inte finns sysslor som förminskar känslan av maskulinitet. Detta kan förstås som att ett nytt genusperformativ formulerats i och med att val av handling som tidigare tett sig mer omöjligt för en man att utföra idag framstår som ett möjligt val. Det framstår dock som att ett tidigare genusperformativ lever kvar varför känslan av att vara maskulin förstärks vid utförandet av somliga sysslor (Butler, 2011; 1999). Mannen som pussat en annan man på kinden utan att för det känna sig omanlig motsätter sig det Herz & Johansson (2011) menar om att ta avstånd från homosexualitet för att inte riskera att framstå som omanlig. Handlingen som beskrivs skulle kunna tyda på ett förändrat genusperformativ (Butler, 2011) och ett modifierat habitus (Broady, 1989). Handlingen skulle också kunna förstås av det Herz & Johansson (2011) skriver om att män kan frångå den hegemoniska diskursen genom att använda sig av olika strategier. De menar dock att ett sådant avvikande beteende alltid sker på avgränsade arenor och med den heterosexuella normen som bas (Herz & Johansson, 2011).

6.4.2 Maskulinitet i olika grupper

90-talisterna kommer in på att de önskar att de tagit ställning för kvinnor i större utsträckning än vad de gör idag. De menar att de ibland stöter på en kvarvarande förlegad kvinnosyn och berättar om situationer då de skulle vilja ha vågat att konfrontera för att ”stoppa blajet”. De diskuterar och kommer fram till att konfrontation är svårt – särskilt när man inte känner personen, som uttalat sig enligt deras tycke olämpligt, så bra. De diskuterar att det är svårt att som ny i en grupp konfrontera rådande jargong och att man istället för att konfrontera antingen väljer att gå därifrån eller försöka byta samtalsämne. Om man däremot känner personen sedan tidigare är det lättare att förmedla att uttalandet inte är accepterat.

Enligt ovanstående framstår det som att vissa språkbruk om kvinnan som underordnad och handlingar om mannen som överordnad kvarstår (Butler, 2011). Detta till följd av 90-talisternas rädsla att exkluderas från en manlig gemenskap vilket kan förstås av Herz & Johansson (2011) teori om att inte riskera att framstå

som omanlig. 90-talisterna ses här försvara ett enligt deras tycke förlegat genusperformativ mot bakgrund av subjektiva intressen (Butler, 2011). De subjektiva intressena bidrar till upprätthållandet av den manliga dominansen (Bourdieu, 1999). Beteendet framstår dock enbart infinna sig när man som enskild man stöter på andra okända män. Som man bland andra kända män står man upp för att befästa ett nytt genusperformativ och bidrar i de fallen till en kvinnlig positionering i transcendenten (jfr. Butler, 2011; Beauvoir, 2002).

Vid diskussion om i vilka situationer 90-talisterna tänker på att de är män beskriver de olika situationer, antingen när de är på väg hem efter en utekväll eller när de är ute och springer och det är mörkt, och en kvinna går framför dem. De menar att de inte kan gå ifatt kvinnan eftersom de som män uppfattas som ett hot.

”Jag tycker inte att jag är ett hot och jag tycker att jag är snäll men hon vet ju inte det” (E)

Ovanstående ses som ett exempel på att 90-talisternas habitus har berikats och modifierats vilket nu också tar sig uttryck i en genusperformativ handling. 90-talisterna ses genom sitt sätt att agera visa respekt för det faktum att kvinnor har en lägre social ställning än män och bidra till att kvinnan ska ges plats i transcendenten (Beauvoir, 2002).

90-talisterna diskuterar hur de framställer sin maskulinitet i olika grupper. De beskriver att när de umgås med ett gäng andra män framstår de nog utifrån som ett ”grabbigt och brötigt” gäng. De menar att volymen i sällskapet kan skilja sig från när man umgås blandat med både andra män och kvinnor men jargongen är sig lik. De menar att gruppdynamiken beror på individerna i gruppen och att det påverkar hur gruppen som helhet framställs. Möjligen menar de att man i mer blandade grupper anpassar vad man pratar om men tror att det i grund och botten handlar om intressen.

”Mitt sätt att vara och min approach är densamma oavsett om de man umgås med är män eller kvinnor” (M)

Enligt ovanstående ses rådande genusperformativ fortsatt beskriva maskulinitet som brötig och högljudd. Förändringen är dock också närvarande då jargongen i ett sällskap kan vara desamma oavsett individernas kön (Butler, 2011).

7. Slutdiskussion

Av resultatet framkommer både likheter och skillnader mellan 60-talisterna och 90-talisternas etablerande av maskulinitet. Båda grupperna vittnar om tillägnande av kunskap och erfarenheter genom livet som bland annat presenterats för dem via media och som haft betydelse för hur deras respektive maskulinitet har vidareutvecklats. Vilken kunskap och vilka erfarenheter det är som format maskulinitetstillblivandet skiljer sig dock mellan generationerna. Det skiljer sig också åt i vilken ålder som mer avgörande erfarenheter för maskulinitetstillblivandet har tillägnats grupperna vilket ser ut att följa samhällsutvecklingen i övrigt. Till följd av detta ses 60-talisternas strävan efter det gemensamt formulerade idealet om ”den moderna mannen” formulerats i en högre ålder än 90-talisterna som redan vid debuterande myndig ålder reviderat normer och värderingar om maskulinitet. 60-talisterna ses därför ha en större utmaning framför sig att uppnå idealet om ”den moderna mannen” eftersom tidigare värderingar och normer legat mer djupt rotade i dem. De framstår därför som mer osäkra kring legitima sätt att framställa sin maskulinitet på – något som inte 90-talisterna tar upp som ett problem.

Mansskam är främst närvarande bland 60-talisterna men ett liknande beteende förekommer också hos 90-talisterna men framstår hos dem mer som ett medvetet val. Beteendet, oavsett uppkomst, i de olika generationerna, kan ses ha bidragit till ett särskilt sätt att handla gentemot kvinnor till följd av att andra i kategorin män har missbrukat sin dominerande position. Det framstår som att olika sociala rörelser bidragit till reflektion och självrannsakan vilket fått maskulinitetstillblivandet att inta en ny riktning. 60-talisterna ser maskulinitet som något kollektivt och uttrycker således en kollektiv skuld för andra mäns beteende. Denna kollektiva skuld uttrycks inte av 90-talisterna som betraktar maskulinitet som mer individuellt utformad.

60-talisterna hänvisar till mäns och kvinnors roll i fortplantningsprocessen och menar att det till följd av sådana skillnader är och alltid kommer vara skillnad

mellan könen, kanske till och med som så att problem till följd av den manliga dominansen kommer kvarstå. 90-talisterna har en annan ingång och pratar om människor som individer, oberoende av kön och menar att människors intressen och personligheter avgör hur dynamiken i olika gruppkonstellationer framställs. 60-talisternas fokus på biologisering och psykologisering av kön är inte lika framträdande hos 90-talisterna som enbart benämner att mannens biologiskt fysiska förutsättningar kan nyttjas som en snäll gest. De förklarar dock sin egen maskulinitet till följd av att de fötts med ett visst kön – vilket säger något om samhälleliga förväntningar på en penisbärande individ de kanske rent omedvetet försöker leva upp till.

Den sexuella driften som är närvarande i 60-talisternas diskussioner framställs som en ursäkt för ett manligt beteende. 60-talisterna har en biologisk syn på kön inkluderandes uppfattningen om att det är ofrånkomligt att attraheras av det motsatta könet till följd av att säkerställa mänsklig överlevnad. För närvarande råder ingen brist på människor – världen är tillräckligt befolkad – kanske till och med överbefolkad. Av den anledningen kan tänkas att den sexuella driften, inte längre utgör något syfte. Men vad som kvarstår är uppfattningen att beteendet fortsatt handlar om just en drift – ett medfött behov – som enligt nuvarande sexualbrottslagstiftning anses behöva tämjas och läggas band på. En drift som inte längre villkorslöst får ges utlopp för. Enligt 60-talisterna framstår detta som ett högt ställt krav då det motsätter sig hur människan biologiskt är konstruerad. Med hänvisning till mänsklighetens korta period i evolutionen menar de att det är orimligt att ett sådant biologiskt behov ska anses ha förmåga att regleras. Det framstår här som att 60-talisterna i samklang med Åsengårds (2020) studie, legitimerar ett manligt tolkningsföreträde avseende sexuellt samtycke med hänvisning till sexuell drift. Samtidigt tar 60-talisterna avstånd från den typen av beteende vilket ses som att de själva besitter förmåga att reglera sina drifter alternativt att de med tanke på sin ålder inte ”besväras” av en lika stark sexuell drift. 60-talisterna omanliggör män som inte har förmåga att kontrollera sin sexuella drift och manliggör män som besitter förmåga att kontrollera sig själva. 90-talisterna omanliggör ett problematiskt sexuellt beteende och är mer av uppfattningen i och med fokus på individuell utveckling att det handlar om att lära

sig att hantera tidigare typiskt manliga beteenden som numera uppfattas vara problematiska – att anpassa sig till rådande norm och bli ”mogen”.

Precis som att könen av Hirdman (1988) beskrivs ha olika ontologisk status framstår det som att ett sådant antagande också skulle kunna appliceras på de två generationer som utgjort denna studies empiri. Maskuliniteten framstår av båda generationerna vara färgad av samhälleliga företeelser och upplevda erfarenheter. 60-talisternas ses ha en mer realistisk syn på män och ser män som ett kollektiv med fokus på biologisering och psykologisering av kön. Detta utgör en ontologi. 90-talisterna har en mer relativistisk hållning med fokus på anpassning och individualism.

Könens ordning i genussystemet ser fortsatt oförändrad ut med tanke på att den manliga överordningen fortsatt lever vidare (Hirdman, 1988). Könens isärhållande är mycket centralt hos 60-talisterna men ter sig vara en betydligt mindre väsentlig dikotomi hos 90-talisterna (ibid). Detta tolkas som ett steg mot ett mer jämställt samhälle hos den yngre generationen. Att på olika sätt synliggöra kvinnors underordning via sociala rörelser och i media framstår av denna studie vara ett framgångsrikt koncept att påverka maskulinitetstillblivandet i mer jämställd riktning. Att upprepat omnämna kvinnors handlingar som framgångsfaktor både vad gäller personlig och samhällelig utveckling skulle kunna bidra till att ett nytt kvinnligt genusperformativ befästs och att kvinnan på lika villkor som mannen ges tillgång till transcendensen (jfr. Butler, 2011; Beauvoir, 2002).

För vidare forskning vore det intressant att utforska olika sätt att motverka att könen isärhållande värderas olika. Till exempel vore det intressant att studera hur gruppindelningar avseende kön görs redan i ung ålder och vilken inverkan erfarenhet av mer blandade gruppindelningar har på individers genustillblivande.

Det vore även intressant att göra en liknande studie med ett bredare urval beträffande både kontext, antalet fokusgrupper och generationer för att kunna dra mer generella slutsatser om maskulinitetstillblivande.

8. Litteraturlista

Beauvoir, Simone de (2002) *Det andra könet*. Ny upplaga. Stockholm: Norstedt

Berggren, Kalle. (2020). *Maskulinitetteorier i förändring: nya begrepp, nya tolkningar*. Publicerad i Socialmedicinsk tidsskrift, Vol. 97, nr 2, ss. 187-198.

<https://socialmedicinsktidsskrift.se/index.php/smt/article/view/2185/2093>

Bourdieu, Pierre. (1999) *Den manliga dominansen*. Göteborg: Daidalos

Broady, Donald. (1989) *Kapital, habitus, fält: några nyckelbegrepp i Pierre Bourdieus sociologi*. Stockholm: FoU-enheten

Brottsförebyggande rådet (2021). *Våldtäkt och sexualbrott*.

<https://bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/valdtakt-och-sexualbrott.html#Lagforda> 2021-12-12

Brottsförebyggande rådet (2020). *Den nya samtyckeslagen i praktiken: En uppföljning av 2018 års förändringar av lagreglerna rörande våldtäkt*. Rapport nr. 2020:6.

Bryman, Alan. (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber

Butler, Judith. (2011) *Bodies that matter: on the discursive limits of "sex"*.

London: Routledge

Butler, J. (1999) *Performativity's Social Magic*, I Shusterman, R. (ed.),

Bourdieu: A Critical Reader. Oxford: Blackwell: 113–128. Google Scholar.

[14493-performativitys_social_magic.pdf \(wordpress.com\)](https://www.wordpress.com/14493-performativitys-social-magic.pdf) 2021-12-03

Butler, Judith. (1988) *Performative Acts and Gender Constitution: An Essay in Phenomenology and Feminist Theory*. Publicerad i Theatre Journal, Vol. 40, No.

4. (Dec., 1988), pp. 519-531.

<http://links.jstor.org/sici?sici=0192->

[2882%28198812%2940%3A4%3C519%3APAAGCA%3E2.0.CO%3B2-C](https://doi.org/10.1215/01927294-19881229403A43C5193APAAGCA%3E2.0.CO%3B2-C) 2021-10-31

Connell, R.W. (2008) *Maskuliniteter*. 2. Upplagan. Göteborg: Daidalos.

Christie, N. (2001). *Det idealiska offret*. I Åkerström, M. & Sahlin, I. (red.) *Det motspänstiga offret*. Lund: Studentlitteratur, ss. 46-60.

Elias, Norbert & Scotson, John L. (2010). *Etablerade och outsiders*. 2., utök. och rev. uppl. Lund: Arkiv.

Herz, Marcus & Johansson, Thomas. (2011). *Maskuliniteter: kritik, tendenser, trender*. Malmö: Liber.

Hirdman, Yvonne. (1988). *Genussystemet – reflexioner kring kvinnors sociala underordning*. Ss. 49-63. [Genussystemet - reflexioner kring kvinnors sociala underordning | Hirdman | Tidskrift för genusvetenskap \(gu.se\)](#) 2021-10-29

Hylander, Ingrid. (2001). *Fokusgrupper som kvalitativ datainsamlingsmetod*. Linköpings universitet, institutionen för beteendevetenskap. Forum för organisations och gruppforskning. Ss. 1-28. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:254017/FULLTEXT01.pdf> 2021-11-03

Jonkman, Linus. (2011). *Generationsanpassat ledarskap – Från Pearl Harbour till Pearl Jam*. Tryckeri Grafix. Gdansk.

Justitiedepartementet (2018). *En ny sexualbrottslagstiftning byggd på frivillighet* (Regeringens proposition 2017/18:177). Stockholm: Regeringen. <https://www.regeringen.se/4aecee/contentassets/20977a5e47ab41bd89e4ff609208bfa8/en-ny-sexualbrottslagstiftning-byggd-pa-frivillighet-prop-201718177> 2021-10-29

Jämställdhetsmyndigheten (2021). *Sveriges jämställdhetspolitik*. <https://www.jamstalldhetsmyndigheten.se/om-jamstalldhet/sveriges-jamstalldhetspolitik> 2021-12-08

Nordberg, Marie. (2004). "Kvinnlig maskulinitet" och "manlig femininitet". *En möjlighet att överskrida könsdikotomin?* Publicerad i *Kvinnovetenskaplig tidsskrift*, 1-2.04, ss. 47-65. <https://ojs.ub.gu.se/index.php/tgv/article/download/2303/2057> 2021-10-27

Phillips, A. Debbie. (2008) Masculinity studies. I O'brian, J *Encyclopedia of gender and society*. SAGE Publications: Inc, ss.513-516.

[SAGE Reference - Encyclopedia of Gender and Society \(lu.se\)](#) 2021-12-03

Pilcher, Jane (1994) *Mannheim's Sociology of Generations: An Undervalued Legacy*. The British Journal of Sociology , Sep., 1994, Vol. 45, No. 3 (Sep.,1994), pp. 481- 495.

https://www.jstor.org/stable/591659?seq=1#metadata_info_tab_contents 2021-11-02

Skeggs, Beverley. (2004). *Introducing Pierre Bourdieu's analysis of class, gender and sexuality*. The Editorial Board of the Sociological Review. Article no.: 502, ss. 19-33.

<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1111/j.1467954X.2005.00522.x> 2021-11-02

Åsengård, Linnea. (2020). *"Hon sade visserligen inte att hon ville, men hon sa inte heller att hon inte ville" – En kvalitativ studie om hur män dömda för våldtäkt uppfattat sexuellt samtycke*. Lunds universitet, sociologiska institutionen.

<https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=9039918&fileId=9039934> 2021-10-13

Bilaga 1

Informationsbrev

Hej! Kul att just du vill delta i denna fokusgruppsintervju om maskulinitet.

Syftet med studien är att förstå maskulinitet och förstå hur maskuliniteten är etablerad. Du har blivit tillfrågad att vara med eftersom du identifierar dig som man.

Intervjun kommer ske i form av en fokusgruppsintervju, där du och andra i närliggande ålder som du, förväntas diskutera ämnet maskulinitet ur en rad olika perspektiv, som moderatorn tillika uppsatsförfattaren, guidar gruppen i. Intervjun kommer ta cirka en timma att genomföra och med gruppens samtycke kommer samtalet att spelas in med ljudupptagning. Du har rätt att när som helst avbryta intervjun och/eller välja att inte svara på frågor. Det insamlade materialet kommer kodas och därmed anonymiseras vilket innebär att det du berättar inte kommer kunna återkopplas till dig. Till följd av vald intervjuform – fokusgrupp – är det främst gruppdiskussionerna som är av intresse snarare än din individuella åsikt.

Efter avslutad intervju kommer materialet transkriberas för att sedan användas till min kandidatuppsats i ämnet sociologi vid Lunds universitet. Så snart uppsatsen är färdiginlämnad och godkänd kommer transkriberingar och ljudfiler förstöras.

Bakgrundsfrågor

Födelseår:

Nuvarande bostadskommun:

Kön:

Sysselsättning:

Härmed godkänner jag att intervjun spelas in med ljudupptagning:

Ort och datum:

Underskrift:

Med vänlig hälsning,

Jennifer Nikolaysen

Uppsatsförfattare

Bilaga 2

Topic guide

Hur tänker ni om att vara man idag?

Vad är en "riktig" man?

Hur blir "man" man?

När började ni tänka på er som "män" och varför?

Hur visar man att man är "man"? Är det viktigt? När är det viktigt?

Är "man" man på olika vis? Hur skiljer det sig åt?

När tänker ni på att ni är män? Är det olika i olika situationer? Är det olika i olika grupper (t.ex. bara "män", mixade kön/genus, bara kvinnor osv)? Har detta ändrats över tid? Var det annorlunda när du var ung/yngre?

Har du/ni påverkats av diskussioner om mäns våld emot kvinnor? I så fall hur?

Hur tänker ni kring prostitution (Utgå från P. Roberto)? Är det "manligt"? Om inte så varför?

Varför tror ni män går till prostituerade (mer än kvinnor)? Varför gör dem det inte?

Varför är synen olika i olika länder (jfr t.ex med Tyskland eller Holland)? Vad tänker ni om det?